

МЕМОРАНДУМ ПРАВИТЕЛЬСТВА СССР ПРАВИТЕЛЬСТВУ ФИНЛЯНДИИ

23 октября 1939 г.

В связи с меморандумом Финляндского Правительства от 23 октября Правительство Советского Союза имеет честь заявить, что на основании соображений, изложенных в меморандуме Советского Правительства от 14 октября, последнее выставило минимальные предложения, диктуемые элементарными требованиями безопасности Советского государства, в частности Ленинграда, имеющего 3,5 млн. населения. Условия эти были выставлены именно как минимальные, при этом Советское Правительство отказалось от своего предложения о заключении пакта взаимопомощи между Советским Союзом и Финляндией, дабы дать Финляндскому Правительству сохранить свой абсолютный нейтралитет, равно как оно отказалось от своего предложения о невооружении Аландских островов или об их вооружении с участием СССР, заменив это свое предложение согласием на вооружение Аландских островов национальными силами самой Финляндии. Советское Правительство пошло на эти кардинальные уступки, поскольку оно рассчитывало на дружественную позицию Финляндии и на ее возможное согласие на минимальные предложения СССР, изложенные в меморандуме от 14 октября.

Обмен мнениями 23 октября между представителями СССР (Молотов, Сталин) и Финляндии (Таннер, Паасикиви) облегчил взаимное понимание сторон, вскрыв вместе с тем наличие разногласий между ними. Учтя результаты обмена мнениями и идя навстречу пожеланиям Финляндского Правительства, Советское Правительство заявляет:

1. Советское Правительство не может отказаться от своего предложения о предоставлении Советскому Союзу военно-морской базы в Ханко, считая это свое предложение абсолютно необходимым условием для минимального обеспечения безопасности Ленинграда, при этом Советское Правительство во изменение его меморандума от 14 октября считает возможным держать сухопутные войска для охраны военно-морской базы в количестве не более четырех тысяч человек, ограничив время пребывания этих войск в районе Ханко периодом времени до окончания англо-франко-германской войны в Европе.

2. Советское Правительство считает невозможным согласиться на предоставление десятиверстной полосы финляндской территории на Карельском перешейке в обмен на территорию СССР, как это предложено в меморандуме Финляндского Правительства от 23 октября, ибо оно считает эту меру совершенно недостаточной для обеспечения минимальной безопасности подступов к Ленинграду со стороны восточной оконечности Финского залива. Советское Правительство, идя навстречу Финляндии, считает, однако, возможным в крайнем случае несколько изменить свое первоначальное предложение, уменьшив размер территории на Карельском перешейке, отходящей к СССР в обмен на территорию СССР согласно приложенной карте; при этом первоначальное предложение Советского Правительства об острове Бьёрке остается в силе.

3. Остальные предложения, изложенные в меморандуме Советского Правительства от 14 октября, Советское Правительство считает необходимым оставить в силе.

4. Советское Правительство принимает предложение Финляндского Правительства об изменении статьи 2 пункта 1 пакта о ненападении.

Опубл.: Международная жизнь.— 1989.— № 8.— С. 64—65.

Источник: Министерство Иностранных Дел Российской Федерации. Документы внешней политики. 1939. XXII:2. № 710. Москва: Междунар. отношения, 1992.

MEMORANDUM OF THE GOVERNMENT OF THE U.S.S.R., HANDED AT MOSCOW ON OCTOBER 23rd, 1939, BY MM. STALIN AND MOLOTOV TO MM. PAASIKIVI AND TANNER.

With reference to the Finnish Government's memorandum of October 23rd, the Government of the Soviet Union beg to state that, in accordance with the views defined in the memorandum of the Government of the Soviet Union of October 14th, the proposals advanced by them represent their minimum terms, the attitude having been dictated by the fundamental security requirements of the Soviet Union and particularly of the city of Leningrad with its 3½ million inhabitants. These proposals were expressly put forward as minimum terms and, further to this, the Soviet Union withdrew their proposal for the conclusion of a mutual assistance agreement between the Soviet Union and Finland, in order to enable Finland to maintain her strict neutrality. At the same time, the Government of the Soviet Union abandoned their proposal concerning the non-fortification of the Aaland Islands or their fortification in co-operation with the Soviet Union, substituting for these proposals their assent to the fortification of the Aaland Islands by Finland herself. The Soviet Union made these important concessions, as she relied upon Finland's friendly attitude and was also confident that Finland could agree to the minimum proposals made in the Union's memorandum of October 14th.

The exchange of views between the representatives of the Soviet Union (Molotov, Stalin) and those of Finland (Tanner, Paasikivi) on October 23rd enabled both parties to understand each other's views better, but at the same time revealed a divergence between them. Taking into account the results of this conversation and in order to pay due regard to the Finnish Government's wishes, the Government of the Soviet Union wish to make the following statement:

1) The Government of the Soviet Union are unable to withdraw their proposal that a naval base be placed at the disposal of the Soviet Union in Hanko, since they regard this proposal as an absolutely essential minimum condition for the safeguarding of the defence of Leningrad. In this connection, the Government of the Soviet Union, amending their memorandum of October 14th, would find it possible to limit to 4,000 men the land force for the protection of the naval base, and to maintain this force on the territory of Hanko only up to the end of the war between England, France and Germany in Europe.

2) The Government of the Soviet Union find it impossible to agree to the proposal that a strip of 10 versts of Finnish territory on the Isthmus of Carelia should — as proposed in the Finnish Government's memorandum of October 23rd — be ceded in return for the territory to be ceded by the Soviet Union. The Government of the Soviet Union find such a step quite inadequate as a means of providing a minimum of security for Leningrad at the eastern end of the Gulf of Finland. Being desirous, however, of meeting Finland in an accommodating spirit, the Government of the Soviet Union would find it possible, as an extreme concession, to amend their original proposal in some measure by reducing, in the manner shown in the annexed map, the area of the Isthmus of Carelia to be ceded by Finland to the Soviet Union against territorial compensation; in this connection, the original proposal of the Government of the Soviet Union regarding the Island of Koivisto remains unaltered.

3) The Soviet Government find it necessary to maintain the other proposals contained in the Soviet Government's memorandum of October 14th.

4) The Soviet Government accept the Finnish Government's proposal regarding the amendment of Article 2, paragraph 1, of the Non-Aggression Treaty.

Source: The development of Finnish-Soviet relations during the autumn 1939 in the light of official documents. Publication of the Ministry for Foreign Affairs of Finland. Doc. nr. 15. Suomen Kirja, Helsinki 1940.

NEUVOSTOHALLITUKSEN MEMORANDUMI, JONKA HERRAT STALIN JA MOLOTOV JÄTTIVÄT 23 PÄIVÄNÄ LOKAKUUTA 1939 MINISTEREILLE PAASIKIVELLE JA TANNERILLE.

Suomennos.

Viitaten Suomen hallituksen memorandumiin 23.10. Neuvostoliiton hallitus kunnioittaen ilmoittaa esittäneensä Neuvostoliiton hallituksen memorandumissa 14. 10. selostettujen näkökohtien perusteella minimiehdotuksensa, jotka ovat Neuvostoliiton valtakunnan ja erikoisesti 3 ½ miljoonan väestön asuman Leningradin kaupungin turvallisuuden perusvaatimusten sanelemia. Nämä ehdot esitettiin nimenomaan minimiehdotuksina ja sitä paitsi Neuvostoliitto luopui ehdotuksestaan keskinäistä avunantoa koskevan sopimuksen solmimisesta Neuvostoliiton ja Suomen välillä, jotta Suomen hallitus voisi säilyttää ehdottoman puolueettomuutensa. Samoin Neuvostoliiton hallitus luopui ehdotuksestaan Ahvenanmaan saarten linnoittamatta jättämisestä taikka niiden linnoittamisesta yhteistoimin Neuvostoliiton kanssa vaihtamalla tämän ehdotuksensa suostumuksen Ahvenanmaan saarten linnoittamiseen Suomen omin voimin. Neuvostoliitto teki nämä tärkeät myönnytykset, koska se luotti Suomen ystävälliseen asenteeseen kuin myöskin siihen, että Suomi mahdollisesti voisi suostua S.N.T.L:n memorandumissa 14 päivältä lokakuuta esitettyihin minimiehdotuksiin.

Mielipiteiden vaihto Neuvostoliiton edustajien (Molotov, Stalin) ja Suomen edustajien (Tanner, Paasikivi) välillä 23. 10. helpotti molempien puolten näkökannan ymmärtämystä samalla kuin se paljasti näiden näkökantojen välisen eroavaisuuden olemassaolon. Ottaen huomioon keskustelun tulokset sekä osoittaakseen myötämielisyyttä Suomen hallituksen toivomuksia kohtaan Neuvostoliiton hallitus ilmoittaa:

1) Neuvostoliiton hallitus ei voi luopua ehdotuksestaan merisotilaallisen tukikohdan asettamisesta Neuvostoliiton käytettäväksi Hangossa, koska se pitää tätä ehdotustaan absoluuttisesti välttämättömänä minimiedellytyksenä Leningradin puolustuksen turvaamiseksi. Tämän ohella Neuvostoliiton hallitus muuttamalla memorandumiaan lokakuun 14 päivältä, katsoo mahdolliseksi pitää korkeintaan 4000 miestä maajoukkoja merisotilaallisen tukikohdan suojelemiseksi rajoittamalla näiden joukkojen pitämisen Hangon alueella englantilais-ranskalais-saksalaisen sodan päättymiseen saakka Euroopassa.

2) Neuvostoliiton hallitus katsoo mahdottomaksi suostua ehdotukseen 10 virstan suuruisen suomalaisen lohkon luovuttamisesta Karjalan kannaksella Neuvostoliiton alueluovutusta vastaan, kuten esitetään Suomen hallituksen memorandumissa 23. 10., sillä Neuvostoliiton hallitus katsoo tämän toimenpiteen täysin riittämättömäksi takaamaan Leningradin puolustuksen minimaalista turvallisuutta Suomenlahden itäisen perukan puolelta. Neuvostoliiton hallitus osoittaakseen myöntöväisyyttään Suomelle katsoo kuitenkin mahdolliseksi äärimmäisessä tapauksessa jonkin verran muuttaa alkuperäistä ehdotustaan vähentämällä Karjalan kannaksella aluekorvausta vastaan Neuvostoliitolle luovutettavan alueen suuruutta oheisen kartan mukaan; tässä kuitenkin Neuvostoliiton hallituksen alkuperäinen esitys Koiviston saaren suhteen jää voimaan.

3) Neuvostohallituksen memorandumien 14. 10. sisältämistä muista ehdotuksista Neuvostohallitus katsoo välttämättömäksi pitää kiinni.

4) Neuvostohallitus hyväksyy Suomen hallituksen ehdotuksen hyökkäämättömyyssopimuksen 2 pykälän 1 kohdan muuttamisesta.